

PETJE PARTIZANSKIH PESMI

Urša Šivic in Nena Židov

373

Partizanske pesmi, ki so nastale med drugo svetovno vojno, izvajajo skupaj z drugimi pesmimi upora pevski zbori in pevske skupine različnih spolov in starosti, največkrat na koncertih, posvečenih partizanski pesmi (npr. Praznik partizanskih pesmi), ob spominskih slovesnostih ob posameznih dogodkih iz časa narodnoosvobodilnega boja (npr. Dražgoška bitka, Pohod ob žici), ob posebnih praznovanjih in na pogrebih, od leta 2008 jih pojejo tudi na protestnih shodih, postajajo pa tudi del ženskega aktivizma (Ženski pevski zbor Kombinat, Feministični pevski zbor Z'borke). Pevskim zborom in skupinam je skupno, da zajemajo repertoar iz partizanske in uporniške glasbene tradicije. Do danes se je ohranilo *a cappella* zborovsko izvajanje partizanskih pesmi, lahko tudi ob spremljavi harmonike, nekaterih drugih inštrumentov, redkeje večjih inštrumentalnih zasedb.

Poleg avtorskih besedil in glasbe, ustvarjene med drugo svetovno vojno, zbori in pevske skupine v svoj repertoar pogosto vključujejo tudi druge revolucionarne in uporniške pesmi različnih narodov iz različnih obdobj. Nekateri jih izvajajo po izvirnih zapisih, drugi spet jih poustvarjajo v prirejenih oblikah; tako je partizanska pesem postala tudi del produkcije npr. rockovske in punk-rockovske glasbe. Vsem izvajalcem pa je skupen zajem repertoarja iz partizanske in uporniške pevske in glasbene tradicije. Najpogostejši način učenja partizanskih pesmi in pesmi upora po letu 1991 je v pevskih zborih in drugih pevskih skupinah, prenaša pa se z družinsko pevsko tradicijo. Izvajalcem in poslušalcem partizanska pesem pomeni vez s preteklostjo ter spomin na antifašizem in upor, ki ju intimno gojijo.

Slovenska partizanska pesem, ki ima izvor v puntarski in ljudski borbene pesmi, se je pojavila med drugo svetovno vojno. Sprva so partizanske (pa tudi borbene, delavske, revolucionarne in uporniške) pesmi pele nestalne skupine borcev, ki so bile del gledaliških ali kulturnih skupin in so nastopale na kulturnih dogodkih v partizanskih enotah ali

na osvobojenem ozemlju. Aprila 1944 je začela delovati Pojoča četa ali Invalidski pevski zbor (naslednik je Partizanski pevski zbor), sestavljen iz 17 okrevajočih vojakov, ki so skrbeli za moralno in kulturno podporo ter propagando. Poleg partizanskih pesmi je njihov repertoar obsegal tudi ljudske in avtorske slovenske, hrvaške, španske in ruske pesmi z vojno, revolucionarno, uporniško in borbena vsebino.

Po drugi svetovni vojni se je oblikovala bogata produkcija uglasbitev partizanskih pesmi za pevske zборе, saj je bil to čas, ko je bila partizanska pesem nosilka državniške in uradne glasbene kulture ter vključena v formalno izobraževanje. Bila je stalnica v repertoarjih moških, mešanih in ženskih kot tudi otroških, mladinskih, študentskih, odraslih in veteranskih pevskih zborov. Spremljala je razne prireditve in proslave in bila del radijskega in televizijskega sporeda ter spremljevalka filmske produkcije. Po letu 1991 je s spremembo družbenega reda zborovsko izvajanje partizanskih pesmi začelo izgubljati svoj pomen. V drugem desetletju 21. stoletja je partizanska pesem spet postala aktivna nosilka uporniškega gibanja, z njo pa tudi posamezni pevski zbori in pevske skupine, ki so na novo odkrili njen izrazni potencial.

Proslava ob obletnici bojev, Ilova Gora, 2018 (foto Metod Koželj, Dokumentacija SEM)

IZBRANE REFERENCE

GRABROVEC, Petra

2020 *Glasba kot propaganda v času prve in druge svetovne vojne na Slovenskem: Magistrsko delo* (Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru). Maribor: [P. Grabrovec]. <<https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=76932>> [1. 5. 2025].

HOFMAN, Ana

2015 *Glasba, politika, afekt: Novo življenje partizanskih pesmi v Sloveniji*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. <<https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/view/920/3903/430-2>> [1. 5. 2025].

KRIŽNAR, Franc

1992 *Slovenska glasba v narodnoosvobodilnem boju*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

2020 Glasba odpora v Sloveniji med drugo svetovno vojno (1941–1945) v južnoslovanskem in evropskem kontekstu. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 60 (1): 169–175. <<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-R88U2W3N>> [1. 5. 2025].

PARTIZANSKI PEVSKI ZBOR

2024 *80 let Partizanskega pevskega zbora*. Ljubljana: Kulturno društvo Partizanski pevski zbor.